

Bezinning op interlandelijke adoptie

dr. Anneke JG Vinke, 16 mei 2017

Voorzitter Stichting ADOC 2012-2017 (per 1.1.2017 is ADOC opgeheven)

Positionering

Mijn betoog is dat adoptie helaas nooit helemaal voorkomen kan worden. Als er geen andere mogelijkheid is voor gezinsopvoeding, is adoptie uiteindelijk de beste optie voor het kind zonder gezin. Stabieler dan pleegzorg.¹ Beter dan een tehuis.¹

Adoptie is een effectieve maatregel van kindbescherming, zo blijkt uit wetenschappelijk onderzoek en klinische praktijk.²

Kinderbescherming is een taak van de overheid en dient zorgvuldig te gebeuren. Zij dient hiervoor de volle verantwoordelijkheid te dragen, passend bij de internationale verdragen waarbij Nederland is aangesloten.³ De overheid moet daarom rechtstreeks toezien op transparante besluitvorming, dossiervorming, toegang tot dossierinformatie en waar mogelijk contact na de adoptie faciliteren.

De gekozen positie is onderbouwd met inzichten uit wetenschap en (klinische) praktijk, wordt in deze paper toegelicht en mondt uit in een aantal praktische adviezen.

Beeldvorming

Adoptie mag zich verheugen in continue aandacht van wetenschap en media.⁴ Intens moeilijke en verdrietige ervaringsverhalen op microniveau en afschuwelijke (internationale) schandalen op macroniveau bepalen de beeldvorming. Ervaringen, en zeker negatieve ervaringen, hebben de neiging om een leven te gaan leiden als absolute waarheid. Gelukkig is er heel veel objectief, onafhankelijk en herhaalbaar wetenschappelijk onderzoek waardoor nagegaan kan worden of en hoe deze ervaringen algemeen geldend zijn. Bij adoptie lopen de negatieve ervaringen parallel aan heel andere resultaten uit strikt uitgevoerde cohort en longitudinale studies.⁵ De laatste laten zien dat adoptie de enige kindbeschermingsmaatregel is waarvan de effectiviteit onomstotelijk aangetoond is.² Vele malen stabieler en beter voor kinderen dan pleegzorg of institutionele opvang.² Hier zit meteen de crux: wat voor groepen geldt, geldt niet per sé voor het individu. Adoptie werkt, maar adoptie vraagt ook heel veel van betrokkenen.⁶

Geld blijkt een perverse prikkel⁷ en de sector zou volkomen 'ontgeld' dienen te worden. Al met al is het tijd voor een eenduidige stellingname van de politiek met daaruit voortvloeiend helder overheidsbeleid, neer te leggen in een nieuw stelsel, omkleed met nieuwe wet en regelgeving.

Vragen

Adoptiewetgeving in Nederland is ruim 60 jaar oud. De huidige Wet opnemning buitenlandse kinderen ter adoptie (Wobka) dateert van 1998. Particulier initiatief heeft de huidige adoptiepraktijk gevormd. Beroemd is de uitspraak van Jan de Hartog 'al red je er maar één'.⁸ Bij een bezinning op adoptie hoort een terugblik. Mijn terugblik, leverde meerdere verrassingen op. Allereerst waren daar oude teksten, discussies

¹De 'disruptie-ratio' (afbreuk van adoptie/voortijdig uit huis gaan of stoppen plaatsing) is laag: rond de 3% in de studie van Selwyn c.s. (2014) - In pleegzorg is disruptie aan de orde van de dag 25-50% van alle plaatsingen breekt voortijdig af (Stelingwerf, 2010; Vinnerljung & Hjern, 2011).

²Van IJzendoorn & Juffer, 2006; Palacios & Brodzinsky, 2010, Selwyn Wijedasa, & Meakings, 2014; Rollock & White, 2016; IJzendoorn, Palacios, Sonuga-Barke, Gunnar, Vorria, McCall, Le Mare, Bakermans-Kranenburg, Dobrova-Krol & Juffer, 2011.

³ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>; <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members/details1/?sid=3>

⁴Slot, Post, Juffer, Vlaardingerbroek & Van der Linden, 2008.

⁵Van IJzendoorn & Juffer, 2006; Tieman, Van der Ende, & Verhulst, 2006; Dekker, Tieman, Vinke, Verhulst, Van der Ende & Juffer, 2016.

⁶ Palacios & Brodzinsky, 2010.

⁷Smolin, (2005) div. discussies mond. comm. Roemenië Twinning Light team 2007 / Adoptiedialoogdagen 2007-2010.

⁸ <https://anderetijden.nl/aflevering/383/Doe-mij-maar-zon-Koreaantje>

en notities. Opvallend was het Adoptiemanifest van ADOC uit 2007.⁹ Toen ik dat herlas, moest ik concluderen dat grote delen onverkort van toepassing zijn. Er is in 10 jaar tijd weinig vooruitgang geboekt. Van alle voorstellen, bewegingen, onderzoeken, adviezen, gesprekken, inzichten is schrikbarend weinig daadwerkelijk omgezet in beleid. Het adoptieveld in Nederland is reactief en incident gestuurd. Een helder kader ontbreekt. Adviezen zijn er te over - snel tellend kom ik op ten minste twaalf adviesrapporten sinds de evaluatie van de Wobka (2004).¹⁰ Dat heeft niet mogen baten. De tekst van het manifest is - op de adoptiecijfers na - vrijwel onverkort van toepassing. Dat stemt tot nadenken en inderdaad tot bezinning. Hoe handelingsverleggen is de politiek en daarmee de Nederlandse overheid op het gebied van interlandelijke adoptie?

Te moeilijk?

Wat maakt adoptie nou zo moeilijk? Wat belet de overheid en de politiek om zich los te maken van ontstane structuren en zich echt te bezinnen op adoptie? De RSJ heeft een eerste voorzet gegeven, maar zet daarmee een andere deur open, namelijk die naar het stoppen met adoptie. Dat is te makkelijk. Bovendien is deze keuze op grond van wetenschap en ervaring niet houdbaar. Begrijpelijk is ze maar al te goed: adoptie is een te moeilijk beleidsgebied, te veel verschillende meningen, belangengroeperingen en een ongrijpbare praktijk met onduidelijke beleidskaders. Stoppen met adoptie is verreweg de goedkoopste en diplomatiek gezien makkelijkste weg, maar is het een wijze keuze? Is zij op macro niveau in overeenstemming met internationale afspraken, verdragen en verplichtingen?³ Is zij op grond van wetenschappelijke inzichten houdbaar?^{2,3,6} Is zij op micro niveau verdedigbaar?¹⁵ Is het daadwerkelijk zo dat elk kind lokaal opgevangen *kan* worden? Op al deze vragen luidt het antwoord nee. Daarmee moeten we wat mij betreft op zoek naar een ander, eenduidig kader voor (interlandelijke) adoptie in Nederland.

Wat is adoptie?

Wat is adoptie? Door de jaren heen is daar enorm over gedebatteerd. Is het een maatregel van kindbescherming? Gezinsvorming? Op haar site¹¹ schrijft de overheid alleen maar wat adoptie doet, nl. *'Bij adoptie neemt u de opvoeding en de dagelijkse zorg voor uw adoptiekind over van de biologische ouders. Het kind wordt dan ook officieel familie van u.'* Nergens wordt gedefinieerd wat adoptie IS.

Adoptie is er m.i. bij gebaat wanneer we haar vanaf nu vooral zien als maatregel van kindbescherming, waarbij we voor de uitvoering volledig afhankelijk zijn van het pedagogisch kapitaal van (aspirant) adoptieouders.¹² Dit past uitstekend bij internationale verdrag-en regelgeving.^{2,13} Wanneer de politiek hiervoor kiest, is het vervolg relatief eenvoudig. Dan is het een overheidszaak die onder verantwoordelijkheid van de overheid valt. Dat deel van het advies van de RSJ onderschrijf ik van harte.

Adoptie zien als kindbescherming past bij de adoptiepraktijk anno 2017. Het profiel van de kinderen die naar Nederland komen, is zo gewijzigd dat we met recht van kindbeschermingsachtergronden moeten spreken. Zo maakte het aantal kinderen met een zogenaamde 'special need' - een speciale opvoedings- of ontwikkelingsvraag - in 2016 80% uit van alle kinderen die binnenkwamen.¹⁴ Dit moet leidend zijn. Deze kinderen hebben niet genoeg aan 'gewone' ouders. Gelukkig laat onderzoek en ervaring zien dat juist adoptie ouders niet zomaar ouders zijn.^{12,15}

Door adoptie als kindbescherming te zien, doen we recht aan alle speciale vragen en behoeften die het vormen van een adoptiegezin met zich meebrengt. Soms is gezinsplaatsing genoeg, vaak is er extra hulp nodig en die hulp wordt met beide handen aangegrepen. Dat zie ik zowel in mijn klinische werk als blijkt

⁹ <http://www.adoptiepraktijk.nl/manifestadoc.pdf>

¹⁰ <http://adoptiepraktijk.blogspot.nl/2015/10/nooit-genoeg-advies.html>

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/adoptie>

¹² Vinke, 1999; Rispens, 1994; Selwyn, Golding, Smith, Hewitt, 2016.

¹³ https://assets.hcch.net/upload/text33_nl.pdf

¹⁴ Vanaf 2012 wordt dit bijgehouden. Voor 2012 hebben we geen specifieke cijfers. Siblingplaatsingen zijn niet meegeteld als Special Needs plaatsingen. dat zou wat mij betreft wel moeten. http://adoptie.nl/WSMdocument/documents/20122016_Trends_en_analyse_interlandelijke_adoptie.pdf

¹⁵ Vanaf 2006 behandelde ik circa 225 cliënten in de leeftijdscategorie van 2 jaar tot 70 jaar. Gemiddeld heb ik tussen de 15 en 20 contacten per week op 2-3 dagen. Vaak is er al andere hulp geweest en ben ik de derde, vierde / zoveelste therapeut waarbij men aanklopt. Vinke, 1999; Juffer & Van Ijzendoorn, 2005; Elmund, Lindblad, Vinnerljung & Hjern, 2007, Selwyn et al, 2016.

uit de literatuur.^{15,16} In de bijlage is een voorbeeld hiervan opgenomen. Wellicht gaat het op groepsniveau, ook in de volwassenheid, voor de meeste betrokkenen goed (genoeg) omdat er hulp ingezet is.¹⁷

Advies

Om adoptie toekomstbestendig te maken, op macro en micro niveau is op grond van het bovenstaande het volgende nodig:

1. Definieer adoptie als (inter)nationale kindbescherming in de Nederlandse wet.
2. Beschouw adoptie als laatste optie in een continuüm aan kindbeschermingsmaatregelen. Realiseer en borg de verbinding met pleegzorg, nationaal en internationaal.
3. Breng adoptie volledig onder bij de overheid, bij voorkeur in een Z.B.O.. Maak daarin afdelingen die de taken die nu over verschillende partijen in de keten verdeeld zijn uitvoeren. Betrek daarbij ervaringsdeskundigen naast professionals.
4. Investeer in kindbescherming in de landen van herkomst *en* in Nederland in zorgstructuren waar geboorte-ouders zelf voor hun kind kunnen zorgen maar wees realistisch: als dat niet kan, is adoptie uit alle andere opties (pleegzorg, tehuis) verreweg de beste optie.
5. Haal het geld zoveel mogelijk uit de sector. Kinderbescherming is een ethische en morele plicht, gefinancierd uit overheidsgelden. Bepaal welk bedrag ouders dienen te betalen als eigen bijdrage. Maak dit uniform.
6. Geef de Centrale Autoriteit een sterke rol *en* faciliteiten voor het controleren en monitoren van de contacten in het buitenland als ook het per kind verifiëren van subsidiariteitsbeginsel en adoptabiliteit.
7. Werk samen met *alle* partijen en persoonlijk betrokkenen vanuit een opvatting van complementaire deskundigheid: ervaring, wetenschap, klinische praktijk, beleid.
8. Richt een landelijk expertise- en onderzoeks centrum in waar adoptie (en pleeggezinnen) met complexe hulpvragen terecht kunnen voor diagnostiek, behandeling en consultatie (bovenregionaal arrangement met gemeenten) waarbij tegelijkertijd systematisch wetenschappelijk onderzoek verricht wordt. Richt daarbij een adoptie-register in (analoog aan het tweelingenregister) en laat dit register persoonlijke (voor de geadopteerde) en beleidsinformatie genereren. Gebruik onderzoek mede als basis voor beleidsaanpassingen.

Na al die jaren adviezen, debatten en uitstel manoeuvres, is hopelijk de tijd aangebroken om echt de handen uit de mouwen te steken. Ik hoop dat ik dat nu, na 25 jaar werken in dit veld, eindelijk mag gaan meemaken.

© Anneke Vinke, 16 mei 2017

Dr. Anneke Vinke is GZ-psycholoog BIG en onafhankelijk expert op het gebied van adoptie, pleegzorg, trauma en gehechtheid. Zij was als coördinator verbonden aan het, inmiddels opgeheven, Kenniscentrum Adoptie en Pleegzorg ADOC van 2006-2008. Zij was voorzitter van het ADOC bestuur van 2012-2017.

Zij werkt sinds 1992 in het veld van interlandelijke adoptie (promotie op beoordeling van aspirant adoptie ouders in 1999) en (inter)nationale jeugdbescherming. Zij is een van de makers van de IBO-procedure (gezinsonderzoek 42+ adoptie-ouders), traint de medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming op het gebied van ASAA (afstand, screening, adoptie, afstamming), trainde de meeste VH bij invoering van het kwaliteitskader, was van 2000-2010 lid van de landelijke Klachtencommissie Vergunninghouders Interlandelijke adoptie en werkte mee aan de evaluatie Wobka in 2004 (deelonderzoeken bemiddeling en leeftijdsgrenzen). Vanaf 2006 is zij vrijgevestigd in Adoptiepraktijk Vinke en verzorgt diagnostiek (ook forensisch), behandeling, training en advies. Meer informatie vindt u op www.adoptiepraktijk.nl en <https://www.linkedin.com/in/anneke-vinke-3574a5b/>

---

¹⁶Juffer & van Ijzendoorn, 2005.

¹⁷Selwyn et al., 2016.

Referentielijst

- Bakermans-Kranenburg M.J., Steele H., Zeanah C.H., Muhamedrahimov R.J., Vorria P., Dobrova-Krol N.A., Steele M., IJzendoorn M.H. van, Juffer F. & Gunnar M.R. (2011), *Attachment and emotional development in institutional care: Characteristics and catch up. Monographs of the Society for Research in Child Development 76: 62-91.*
- Dekker, M.C., Vinke, J.G., Meulen, G. Ter, & Juffer, F. (2011). *Psychosociale uitkomsten van jong volwassen binnenlands geadopteerden en hun adoptieouders.* Leiden: FSW- AGP & ADOC i.o.v. Zon Mw.
- Dekker, M.C. , Tieman, W. , Vinke, A.G, Van der Ende, J. , Verhulst, F.C. & Juffer, F. (2016). Mental health problems of Dutch young adult domestic adoptees compared to non-adopted peers and international adoptees. *International Social Work 0020872816651699, first published on July 15, 2016.*
- Elmund, A., Lindblad, F., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2007). Intercountry adoptees in out-of-home care: a national cohort study. *Acta Paediatrica, 96(3), 437-442.*
- IJzendoorn M.H. van, Palacios J., Sonuga-Barke E.J.S., Gunnar M.R., Vorria P., McCall R.B., Le Mare L., Bakermans-Kranenburg M.J., Dobrova-Krol N.A. & Juffer F. (2011), Children in institutional care: Delayed development and resilience., *Monographs of the Society for Research in Child Development 76: 8-30.*
- Juffer F., Palacios J., LeMare L., Sonuga-Brake E., Tieman W., Bakermans-Kranenburg M.J., Vorria P., IJzendoorn M.H. van & Verhulst F.C. (2011), Development of adopted children with histories of early adversity., *Monographs of the Society for Research in Child Development 76: 31-61.*
- Juffer, F., & Van IJzendoorn, M.H. (2005). Behavior problems and mental health referrals of international adoptees: A meta-analysis. *JAMA - The Journal of the American Medical Association, 293, 2501-2515*
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2017). *Trends en Analyse. Statistisch overzicht interlandelijke adoptie over de jaren 2012 tot en met 2016.* Den Haag: auteur.
- Palacios, J. & Brodzinsky, D. (2010). Adoption research: Trends, topics, and outcomes. *International Journal of Behavioral Development, 34, 270-284.*
- Rispens, J. (1994). Pedagogisch kapitaal in adoptiegezinnen. In R.A.C. Hoksbergen (Red.), *Met het oog op adoptie. Lezingen uitgesproken tijdens de conferentie 'met het oog op adoptie', toonaangevende artikelen 1984-1994 over adoptie, niet-genetisch ouderschap (pp. 41-53).* Utrecht, Universiteit Utrecht, Adoptiecentrum.
- Rolock, N, White, K.R. (2016). Post-permanency discontinuity: A longitudinal examination of outcomes for foster youth after adoption or guardianship, *Children and Youth Services Review, Volume 70, November 2016, Pages 419-427.*
- Selwyn, J, Golding, K, Joanne, A, Smith, BG & Hewitt, O (2016). 'A quantitative and qualitative evaluation of the Nurturing Attachments Group Programme'. Adoption plus.
- Selwyn, J., Wijedasa, D. & Meakings, S. (2014). *Beyond the Adoption Order: challenges, interventions and adoption disruption.* Bristol: Hadley Centre for Adoption and Foster Care Studies.
- Slot, B.M.J. , Post, R.; Juffer F. , Vlaardingebroek, P. & Van der Linden, A.P. (2008). *Adoptie onder vuur - thema. Justitiële verkenningen 34 (7).*
- Smolin.D.M. (2005) Intercountry Adoption as Child Trafficking. *Valparaiso Law Review Vol. 39 Iss.*
- Stellingwerf, J. (2010). Plaatsing afgebroken? Plaatsing mislukt? *Mobiel: Pleegzorg, 2010-2.*
- Van IJzendoorn M.H. & Juffer f. (2006). The Emanuel Miller Memorial Lecture 2006: Adoption as intervention. Meta-analytic evidence for massive catch-up and plasticity in physical, socio-emotional, and cognitive development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47, pp 1228-1245.*
- Vinke. A.J.G. (1999). *Geschied voor het adoptiefouderschap. De ontwikkeling en het gebruik van een taxatieinstrument voor gezinsfunctioneren met het oog op interlandelijke adoptie.* Delft: Eburon. Tevens verschenen als proefschrift bij de Universiteit Utrecht.
- Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2011). Cognitive, educational and self-support outcomes of long-term foster care versus adoption. A Swedish national cohort study. *Children & Youth Services Review, 33(10), 1902-1910.*

BIJLAGE: Verhaal uit de klinische praktijk

Bij kindbescherming gaat het o.a. om creëren van veiligheid, het kunnen ervaren van veiligheid, zodat het kind zich mag ontwikkelen tot de volwassene die het bedoeld is te zijn. Dat dit bij adoptie niet altijd vanzelf gaat is hierboven toegelicht. Er valt nog veel over te zeggen, maar soms is een voorbeeld het meest sprekend.

Dat adoptie werkt blijkt uit dit voorbeeld dat ik u niet wil onthouden. Ik mag het delen van mijn cliëntje. Ze is tien, ze was vier toen ze in Nederland kwam. Zij is een heel bijzonder kind dat in het hier en nu na hard werken veiligheid heeft gevonden en kan ervaren. Ze had wel mee willen komen naar deze hoorzitting....

Ik ben veilig... schreef een van mijn cliënten spontaan op haar raam na een - heel intensieve en moeilijke trauma verwerkingssessie - we kennen elkaar nu zo'n jaar of vijf dit meisje en ik. Ze is voor samen met haar moeder voor haar derde serie therapie sessies bij mij. Ze is nu 10 en voor het eerst heeft ze ervaren dat ze veilig is. Was dit makkelijk? Nee. Hadden we haar dit kunnen besparen? Was zij beter afgeweest in haar eigen land? Voor haar geldt dat ik volmondig NEE daarop kan antwoorden. We zijn er nog niet - maar *nu* is ze veilig. Hier. Ze kan het voelen. Voor haar kan de wereld open gaan en de toekomst vorm krijgen. Dan komt ruimte voor de andere, evenzo moeilijke vragen. Alleen in een exclusieve ouder-kind

relatie zoals adoptie biedt, kan daadwerkelijk reparatie van gehechtheid en trauma plaatsvinden. Niet makkelijk. Maar het kan. Het gebeurt.

Ik zie het dagelijks. Dat is wat kindbescherming doet: een kind die kans geven die het anders nooit gekregen had. Achtervang voor noodgeval¹⁸ - strikt gereguleerd en door de overheid uitgevoerd. Met daarbij een therapeut waar ze op kan terugvallen, nu maar ook over tien jaar weer, zou dat nodig zijn. Dat is wat nodig is. Ik hoop dat de politiek dit eindelijk durft en wil faciliteren.

¹⁸ <https://nl.linkedin.com/pulse/achtervang-voor-noodgeval-anneke-vinke>